

۲۱۳۴۷۱۲

هفتاد و نه نویسنده

(از ضرب المثل ت دیسوز)

شهره خلقتی

سرشناسه	:	خلقتی، شهره، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدیدآور	:	هف کل زنوبی: (از ضرب المثل تا دیسون)/ شهره خلقتی.
مشخصات نشر	:	دزفول: اهورا قلم، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۲۲۹ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	:	978-600-426259-0 وضعیت فهرست نویسی: فیا
عنوان دیگر	:	از ضرب المثل تا دیسون.
موضوع	:	ضرب المثل های ایرانی -- دزفول
موضوع	:	Proverbs, Iranian -- Dezful
موضوع	:	ضرب المثل های دزفولی موضوع: Proverbs, Dezfuli
موضوع	:	افسانه ها و قصه های ایرانی -- دزفول
موضوع	:	Legends -- Iran -- Dezful
رده بندی دنگره	:	PIR۳۲۸۶ رده بندی دیویی: ۳۹۸/۹۴
شماره کتابخانه ملی	:	۷۲۷۷۷۹۸

■ عنوان: هف کل زنوبی

■ مؤلف: شهره خلعتی

■ ناشر: اهورا قلم

■ شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

■ قطع: رقعی

■ نوبت چاپ: اول- تابستان ۱۳۹۹

■ چاپ: گاندی

■ قیمت: ۴۵۰۰ تومان

■ شابک: ۰۰-۲۵۹-۴۲۶-۶۰۰-۹۷۸

■ تصویر روی جلد: از آثار تاریخی دزفول که بر اثر اصابت توشک در جریان دفاع مقدس از بین رفت. این تصویر از آرشیو آثار فرهنگی مرحوم سیدمحمدعلی امام تهیه شده و در سال ۱۳۲۷ توسط خود ایشان تصویربرداری شده است.

■ تصویر پشت جلد: متعلق است به بانو زهراسلطان نجاتعلی، راوی و مادر نویسنده این کتاب

انتشارات اهورا قلم

آدرس: دزفول، خیابان خیمه گاه بین خیابان قاضی و میرداماد، کوچه بنفشه پ ۱۹۴

تلفن: ۰۶۱۴۲۲۴۹۱۲۴-۰۹۱۶۶۴۱۵۸۹۴

پست الکترونیک: ahoora.ghalam@gmail.com آدرس اینترنتی: www.ahooraghalam.ir

فهرست مطالب

دباجه..... ۱

بخش اول

ضرر بمثلنا..... ۷

الف..... ۷

ب..... ۲۵

پ..... ۳۴

ت..... ۳۸

ج..... ۴۴

چ..... ۴۶

ح..... ۵۰

خ..... ۵۱

د..... ۵۷

ذ..... ۶۵

ر..... ۶۶

ز..... ۶۸

س..... ۷۱

ش..... ۷۵

ص..... ۷۷

ط..... ۷۹

ع..... ۷۹

۸۰	.....	غ
۸۱	.....	ف
۸۲	.....	ق
۸۳	.....	ک
۸۸	.....	گ
۹۳	.....	ل
۹۵	.....	م
۱۰۱	.....	ن
۱۰۷	.....	و
۱۰۸	.....	ه
۱۱۶	.....	ی
۱۲۱	.....	کنایه‌ها
۱۲۱	.....	الف
۱۲۵	.....	ب
۱۲۹	.....	پ
۱۳۳	.....	ت
۱۳۷	.....	ج
۱۳۷	.....	چ
۱۳۹	.....	ح
۱۴۰	.....	خ
۱۴۱	.....	د
۱۴۵	.....	ر
۱۴۸	.....	ز

۱۴۹	.....	س)
۱۵۱	.....	ش)
۱۵۲	.....	ص)
۱۵۲	.....	ط)
۱۵۳	.....	ع)
۱۵۳	.....	غ)
۱۵۴	.....	ف)
۱۵۵	.....	ق)
۱۵۶	.....	ک)
۱۵۸	.....	گ)
۱۶۰	.....	ل)
۱۶۳	.....	م)
۱۷۳	.....	ن)
۱۷۵	.....	و)
۱۷۶	.....	ه)
۱۷۸	.....	ی)
۱۸۰	.....	دعاها
۱۸۲	.....	نفرین‌ها
۱۸۱	.....	الف)
۱۸۴	.....	ب)
۱۸۵	.....	پ)
۱۸۶	.....	ت)
۱۸۶	.....	ج)

۱۸۷	.....	چ
۱۸۷	.....	د
۱۸۸	.....	ر
۱۸۸	.....	ز
۱۸۹	.....	س
۱۸۹	.....	ش
۱۸۹	.....	ص
۱۹۰	.....	ق
۱۹۰	.....	ع
۱۹۰	.....	ک
۱۹۱	.....	گ
۱۹۱	.....	ل
۱۹۲	.....	م
۱۹۲	.....	ن
۱۹۳	.....	و
۱۹۳	.....	ه
۱۹۴	.....	ی
۱۹۵	.....	سرگرمی
۱۹۶	.....	معما
۱۹۷	.....	شنیده‌های شعری
	.....	اشعار و بانگ زدن‌هایی که مردم به هنگام بازاریابی در کوچه و بازار سر می‌دادند
۲۰۳	.....	

دیباچه

یکی از ابعاد مهم زبان فارسی، فرهنگ، هنر و ادبیات مردمی آن است. گردآوری، مطالعه، طبقه‌بندی و پژوهش درباره فرهنگ، ادب و هنر مردم به‌طور عام و امثال و کنایات به‌طور خاص، که در حکایت‌های میراث‌های معنوی ماست، دوام و بقای فرهنگ و غنای آن را در پی دارد. جملاتی که در قالب کنایه و یا ضرب‌المثل به کار می‌روند، بیش از دیگر انواع سخن‌ها، در میان عامه تأثیر می‌گذارند. شاعر و نویسنده با استفاده از این دو عامل، تخیل شعری خود را وسعت می‌دهد و دست به آفرینش معانی تازه می‌زند.

«مثل واژه‌ای است که از زبان عربی به زبان فارسی راه یافته و آن‌چنان که می‌نویسند از ماده «مثول» بر وزن عقول به معنی شبیه بودن چیزی به چیز

دیگر، برهان و دلیل، پند و عبرت و در اصطلاح ادبا مثل نوع خاص است که آن را به فارسی «داستان» و گاهی به تخفیف «دستان» می‌گویند» (ذوالفقاری، ۱۳۸۵: ۱۷).

«مثل جمله‌ای است کوتاه، استعاری، برگرفته از تجربیات روزانه، با مضمونی حکیمانه، حاوی اظهارنظر یا عقیده‌ای کلی و پندآموز که به دلیل رهانی الفاظ، روشنی معنی و موسیقی کلام میان مردم مشهور شده و آن را با تغییر جزئی یا بدون تغییر در گفتار خود به کار می‌برند و به آن استناد می‌کنند. به عبارت دیگر، مثل نیز سخن کوتاه و ساده‌ای است که به دنبال حادثه‌ای، بار بین تجربه یا اندیشه عمیقی از زبان گوینده‌ای شنیده شده است. سخنی شیرین، آراسته به طنز و ایهام و کنایه و اخلاق، که در موقعیت‌های مختلف امداد تکرار و کاربرد آن وجود داشته است. اغلب مثل‌های فارسی ریشه در تاریخ، فرهنگ عامیانه، قرآن و احادیث دارند» (ذوالفقاری، ۱۳۸۵: ۱۵).

«کنایه در لغت به معنی پوشیده سخن گفتن است و در اصطلاح سخنی است که دارای دو معنی نزدیک و دور باشد. بنابراین اگر گوینده، آن جمله را چنان به کار برد که ذهن شنونده از معنی نزدیک به معنی دور منتقل گردد از کنایه استفاده کرده است، مانند دست‌درازی که کنایه از تجاوز و طمع‌کاری به مال دیگران است» (همایی، ۱۳۷۴: ۲۵۵).

تاکنون به‌طور دقیق تفاوت کنایه با مثل تبیین نشده است. از این رو در بسیاری از کتاب‌های لغت، مثل‌نامه‌ها و کتاب‌های بلاغی، کنایات و مثل‌ها

آمیخته شده‌اند و کنایه‌ها به لحاظ ساخت، کاربرد، نقش دستوری و معنی و محتوا با مثل تفاوت اساسی دارند:

۱. ژرف‌ساخت کنایات بر مجاز است اما ژرف‌ساخت مثل‌ها بر تشبیه و استعاره است؛

۲. مثل‌ها اغلب استعاره تمثیلی هستند که هر یک از کلیدواژه‌های آن استعاره از چیز است؛

۳. مثل‌ها اغلب به اندرزی، دلیل‌آوری، هشداردهندگی و کاربردهایی از این قبیل دارند اما کلمات معادل یک مفهوم هستند؛

۴. اغلب مثل‌ها موسیقی رزنی و بیرونی، رسایی و فصاحت دارند، اما کنایات فاقد آن هستند؛

۵. مثل‌ها مورد و مضرب دارند اما کنایات فاقد مورد و مضرب هستند؛

۶. کنایات مدخلی از لغت‌نامه هستند و حکم‌گذاره جمله‌ای را دارند که به نهاد نیاز دارد، اما امثال مستقل هستند و حکم جمله‌ای کامل را دارند؛

۷. کنایه مصدری است قابل تأویل به جمله، اما مثل جمله‌ای است قابل تبدیل به مصدر.

■ شباهت‌های کنایه و مثل عبارت‌اند:

۱. کوتاهی و ایجاز؛

۲. رواج و شهرت؛

۳. دووجهی بودن کنایه و مثل که در کنایه وجه دوم مجازی و در مثل

استعاری است؛